

23.01.2014

HARE MMM 022:00/2008

Hämeen kalatalouskeskus

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto kalastuslakiluonnoksesta

Hämeen kalatalouskeskuksen johtokunta on valmistellut lausunnon kalastuslain kokonaisuudistuksesta kokouksessaan Hauholla 20.1.2014.

8 §

Yleisvesien hoito on kuulunut aikaisemmin sisävesillä kalastusalueelle ja nykyinen käytäntö olisi hyvä säilyttää. Kalatalousalue laatii käyttö- ja hoitosuunnitelman, joka koskee myös yleisvesiä. Kalastuksen järjestämisen ja kalaveden hoito kuuluisi siten luonnollisesti kalatalousalueelle, joka tuntee varmasti parhaiten oman alueensa vesistöt. Yleisvesien lupatuloilla on rahoitettu seurantoja. Näiden tiedoilla kalastusalueet ovat tehneet päätöksiä kalavedenhoidosta koko järven alueella. Lakimuutoksen myötä kalatalousalueiden seurannat tulevat loppumaan yleisvesillä, mikä vaikeuttaa kalavedenhoitoa. Päijänteelle on luotu toimivat yhteislupa-alueet koskien vetouistelua, kalastusmatkailua (kalastusopas) ja kalastuskilpailuja. Lakimuutoksen myötä nämä laajat yhtenäislupa-alueet saattavat kadota, koska yleisvedet muodostavat niistä merkittävän osan. Mikään ei velvoita Metsähallitusta antamasta yleisvesiä yhtenäislupien käyttöön.

12 §

Lakipykälä tulisi muuttaa siten, että ilmoitus tulisi aina tehdä osakaskunnalle, kun kalastusoikeutta luovutetaan toiselle joko kirjallisena tai suullisesti Tämä helpottaisi kalastuksenvalvontaa huomattavasti.

13, 14 ja 15 §

Lakiesityksen mukaan myös viranomaisilla olisi oikeus myöntää ammattikalastuslupia, vaikka omistaja ei tähän suostuisi. Omistajan oikeuksia poljetaan lakiesityksessä vielä lisää, koska lupa tulisi voimaan, vaikka siitä valitettaisiin. Kyllä omistajalla täytyy olla oikeus vaatia oikaisua oman omaisuutensa käyttämisestä. Mitä siinä tapauksessa, kun asiasta valitetaan ja oikeusasteet katsovat, että ELY-keskuksen myöntämä lupa on aiheuttanut haittaa kalakannalle ja omistajille. Tällaisissa tapauksissa vesialueen omistaja on oikeutettu saamaan korvauksia kärsimästään haitasta. Laissa ei kuitenkaan puhuta korvausvelvollisuudesta mitään.

Ammattikalastusluvista päättää vesialueen omistajille. Lupien myöntäminen ei ole viranomaisten tehtävä. Vesialueen omistajien lisäksi ammattikalastuslupia voisi myöntää kalatalousalue. Kalatalousalueella päätöksenteossa ovat vesienomistajat vahvasti mukana. Näin heidän oikeuttaan päättää kalastuksesta ei sivuuteta. Kalatalousalue myöntäisi tässäkin tapauksessa lupia vain silloin, kun tietyt vesialueet eivät olisi järjestäytyneet ja niiden

katsotaan olevan erittäin tärkeitä ammattikalastuksen kannalta.

Luonnoksen mukaan ELY-keskus myöntäisi luvat KHS:n perusteella. 10 vuotta voimassa oleva suunnitelma ei voi antaa viranomaisille asiantuntemusta lupien myöntämiseen, koska kalakannat vaihtelevat voimakkaasti tänä aikana. Millä tavalla ELY-keskus kerää tarvittavan tiedon järvien kalakannoista lupien myöntämiseksi? Heiltä joka tapauksessa puuttuu kaikki paikallistuntemus ja tieto kalakannoissa tapahtuvista muutoksista. Muutaman vuoden vanhat tutkimukset eivät ole oikea peruste ammattikalastuslupien myöntämiseen.

Korvaukset ammattikalastuksesta pitäisi perustua käyttö- ja hoitosuunnitelmaan. Suunnitelma on voimassa enimmillään 10 vuotta. Se on aivan liian pitkä aika päätettäessä korvauksista. Lupien hintoja pitää pystyä tarkistamaan vähintään muutaman vuoden välein.

Esityksen mukaan kalatalousalueen pitäisi selvittää ammattikalastajalle pyynnöstä omistajatietoja mm. järjestäytymättömistä vesialueista. Kalatalousalue ei ole maamittauslaitos. Käytännössä se joutuisi ostamaan tiedot maamittauslaitokselta.

Kalatalouskeskuksen esityksen mukaan voimassa olevaan lakiin ei oltaisi tekemässä suuria muutoksia. Isoin muutos olisi, että myös kalatalousalueelle annettaisiin oikeus myöntää lupia. Tällä varmistetaan riittävän laajat lupa-alueet, mikäli tarvetta esiintyy.

22 §

Kalatalousalueiden jakoa tehtäessä tulisi ensisijaisesti pyrkiä yhdistämään nykyisiä kalastusalueita ja tehdä niiden sisällä rajojen viilausta. Pelkästään vesistökohtaisuus ei voi olla peruste, koska osasta kalatalousalueista tulisi valtavan suuria, josta katoaisi paikallisuus täysin. Jo pelkästään kokouksiin tuleminen useiden satojen kilometrien takaa, lopettaa kiinnostuksen toimintaan. Nykysinkin osakaskunnat ovat uupuneita toimimaan usealla kalastusalueella, joten kalatalousalueen rajojen tulisi pääsääntöisesti noudattaa osakaskuntien rajoja.

Isännöitsijä nimike on ollut käytössä pitkään ja on niin vakiintunut käytäntö, ettei sitä pidä mennä muuttamaan. Lisäksi esim. neuvontajärjestöjen ja kalatalousalueiden toiminnanjohtajat sekoitettaisiin helposti toisiinsa. Ihmisten olisi vaikea pysyä mukana, missä roolissa kukin esiintyy.

25 §

Oikeus lähettää kokousedustajan nostaminen 100 hehtaariin, ei todellakaan kannusta osakaskuntien yhdistymistä. Hehtaarimäärän nostamisella vain vähennetään kalastusalueen vaikuttavuutta, koska pienempiä vesialueiden omistajia ei päätöksen tekoon haluta mukaan. Alle 100 ha: omistajalla saattaa olla iso merkitys kalataloudellisesti, mikäli se sijaitsee esim. vaelluskalojen vaellusreitillä tai lisääntymisalueella. **Oikeus lähettää kokousedustaja tulisi säilyttää 50 ha:ssa.**

Ympäristöjärjestöjen edustajalle ei ole tarvetta kalatalousalueen kokouksessa. Suojelu ym. asiat tulee automaattisesti otettua huomioon kalastusalueella mm. lain ja valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien perusteella. Edellä mainitut asiat pitää ottaa huomioon käyttö- ja hoitosuunnitelmissa, mikä ohjaa kalatalousalueen toimintaa.

27 §

Lakiin ei ole kirjattu, mistä varat kalatalousalueelle käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanoon? Selvää rahoitusmallia ei ole esitetty.

32 §

Yhteistyöryhmä on tarpeeton ja lisää vain turhaa byrokratiaa ja kustannuksia ja se tulisi poistaa laista. Yhteistyöryhmä on tarpeen ainoastaan kalastusalueiden rajoista päätettäessä. Kalatalousalueiden yhteistyön lisääminen riittää varmistamaan mm. käyttö- ja hoitosuunnitelmien yhteensovittamisen. Mikäli yhteistyöryhmä kuitenkin lakiin kirjataan, tulee sen kokoonpano ja tarkat tehtävät määrittellä laissa. Ryhmistä voi tulla hyvinkin erilaisia alueellisesti riippuen ELY-keskusten linjauksista. Yhteistyöryhmällä ei saavuteta tuloksia, ellei siellä ole vesialueiden omistajilla riittävä edustus. Ryhmän suosituksilta lähtee painoarvo, jos omistajat eivät ole esitysten takana.

36-37§

Esitys siirtää käytännössä kaiken päätäntävällän pois vesialueen omistajilta. Esityksen mukaan kalavesien hoidon tulee perustua käyttö- ja hoitosuunnitelmaan, mikä on sinällään hyvä asia. Lakiesityksen mukaan ELY-keskukset antavat kalatalousalueille suuntaviivat suunnitelmasta (36 §). Kaiken lisäksi viranomaiset voivat palauttaa suunnitelman takaisin ja kiristää kalastusaluetta toimintamäärärahojen jäädyttämisellä, mikäli alue ei korjaa suunnitelmaan ELY-keskuksen ehdotuksia. Erimielisyydet kalaveden hoidossa eivät voi olla kiristyskeino. Varojen jäädyttäminen pysäyttää kalatalousalueen toiminnan, eikä se silloin pysty toteuttamaan sille asetettua tehtäviä. Edellä mainittujen asioiden takia kalatalousalueen ja sitä kautta vesien omistajien rooliksi on vaarana jäädä pelkästään viranomaisten määrittelemän suunnitelman täytäntöönpano. Mikäli käyttö- ja hoitosuunnitelmaa halutaan toteutettavan, täytyy siihen saada omistajat sitoutumaan. Pelkästään viranomaisten päätöksillä ja pakottamisella tämä ei onnistu.

Lakipykälät tulisi muuttaa siten, että ELY-keskus tekee ainoastaan tarkistuksen, että suunnitelma noudattaa lakeja ja se on linjassa valtakunnalliset hoitosuunnitelmien kanssa.

39 §

Pykälän mukaan suunnitelman toteuttaminen pakotettaisiin kalatalousalueen määrärahojen jäädyttämisellä tai toteutuksen maksattaminen osakaskunnilla. Tämä kohta pykälästä on poistettava. Tuntuu aika kovalta ratkaisulta omistajien kustannuksella tehdä toimenpiteitä, vaikka heillä ei siihen olisi varoja. Kiristyskeinojen takia on vaarana, että käyttö- ja hoitosuunnitelmista tehdään hyvin kevyitä. Merkittäviä tavoitteita ei siihen voida kirjata, koska suunnitelman myötä kalatalousalue ja osakaskunnat sitoutuvat sen toteuttamiseen, vaikka tarvittavia varoja ei olisi käytössä.

Lakiehdotukseen kirjataan erilaisia kiristyskeinoja, jolla pakotetaan kalatalousalueet toteuttamaan suunnitelmaa. Lakiuudistuksen yhteydessä ei kuitenkaan todeta, että mistä riittävä rahoitus kalatalousalueen tehtävien toteuttamiseen.

42 §

Yksiköinnistä pitäisi luopua. Se ei ole väline kalastuksensäätelyyn. Valtakunnallisesti yksiköintiä ei tule tehdä, vaan se täytyy sovittaa kalatalousalue tai sitten vesistökohtaisesti. Valtakunnallisella yksiköinnillä määriteltäisiin lupien hintoja.

46 §

Madeharan käyttö pitäisi edelleen sallia. Yhtä lailla muutkin madepilkit tartuttavat ulkopuolelta kaloja.

53 § ja 57 §

Lakiesityksessä säätely- ja rajoituspäätösten tekeminen on siirretty ELY-keskusten tehtäväksi pois kalatalousalueelta. Viranomaisilla ei ole paikallista tietoa käytössä päätöksiä tehtäessä kuten kalastusalueilla ja vesien omistajilla. Lakiesityksen mukaan ELY-keskus toimeenpanee käyttö- ja hoitosuunnitelmassa esitetyt rajoitus- ja säätelypäätökset suunnitelman hyväksymisen yhteydessä. Myös itse käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksyy ELY-keskus hallintopäätöksellä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ELY-keskus määrittelee mm. säätelypäätökset, mitä lopulliseen suunnitelmaan tulee. Vesialueiden omistajilta viedään näin oikeus tehdä päätöksiä oman vesialueen hoidosta. ELY-keskuksen roolin tulisi olla ainoastaan käyttö- ja hoitosuunnitelman laillisuuden varmistaminen.

Lakiesitykseen pitäisi kirjata, että ELY-keskus tekee rajoitus/säätelypäätökset ainoastaan vesialueen omistajan tai kalatalousalueen esityksestä.

73 §

Eikö siirtoistutuksille tarvitse enää hakea lupaa jatkossa? Lakitekstissä puhutaan vain kotiutusistutuksista ja ELY:n mahdollisista kielloista.

81 §

Neuvontajärjestöjen rahoitus ei voi olla hankerahoitusta, koska me joudumme maakunnissa antamaan hankkeiden ulkopuolista neuvontaa jatkuvasti. Sille työlle täytyy olla rahoitusta olemassa.

Lakiin tulee kirjata lause, että maksuvaroja voidaan käyttää kalatalouden neuvontapalveluiden järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

82 §

Pienten osakaskuntien rahoituksesta suurin osa on tullut maksuvaroista. Uuden lakiesityksen mukaan iso joukko osakaskuntia jäisi korvausten ulkopuolelle. Näiden osakaskuntien toiminta vaikeutuisi huomattavasti.

Lakipykälää tulee muuttaa siten, että alle 50 €:n korvaukset jäävät kalatalousalueen käyttöön.

Sisävesillä ei ole tarpeen asettaa myyntirajoituksia. Tälläkin hetkellä kalastajia on niin vähän, ettei tarjonta riitä kattamaan edes lähialueen kysyntää. Harmaata taloutta ei kiellolla kuriin saada, jos kaupat edelleen ostavat pimeästi pyydettyä kalaa. Myyntikiellolla ei ainakaan edistetä kotimaisen kalan käyttöä.

Yhteenveto

Lakiesityksen tavoitteena on selkeästi kasvattaa viranomaisten valtaa ja sivuuttaa vesialueiden omistajien päätösvalta. Kalavesien hoito on perustunut pääasiassa vapaaehtoistoimintaan osakaskunnissa. Mikäli päätäntävalta siirretään viranomaisille ja omistajien tehtäväksi jää ainoastaan heidän päätösten toteuttaminen ja valvonta. Kiinnostus kalavesien hoitoon tulee osakaskunnissa sekä myös kalatalousalueella vähentymään merkittävästi. Tuskin lakimuutoksella tähän pyritään? Ilman vesialueiden omistajien sitoutumista omien kalavesien hoitoon, ei kalakantojen hoidolle asetettuja tavoitteita tulla saavuttamaan. Viranomaisilla ei valtion säästöohjelmien myötä ole resursseja esim. valvoa tekemiään päätöksiä. Valvonta on toteutettu ja tullaan toteuttamaan suurimmaksi osaksi omistajien ja kalatalousalueiden toimesta vapaaehtoisvoimin ilman erillistä korvausta. Ylhäältä annettujen määräysten valvonta ilman, että päätöksiin on itse päässyt vaikuttamaan, ei motivoi omistajia.

ELY-keskusten kalatalousviranomaisia on vähennetty valtion säästöohjelmien seurauksena. Lakimuutoksen myötä heille tullaan kuitenkin määräämään huomattavasti lisää tehtäviä. ELY-keskuksella ei ole riittävästi resursseja hoitaa heille määrättyjä tehtäviä ja paikallistuntemusta alueensa vesistöistä ja erityispiirteistä, jotka pitäisi ottaa huomioon kalaveden hoidossa. Sen sijaan omistajilla ja kalatalousalueilla tällainen tieto on olemassa. Lakimuutoksen myötä tämä paikallistieto ollaan kuitenkin sivuuttamassa.

Nykyiset kalastusalueet ovat toimineet pääasiassa hyvin. Suurin ongelma niiden toiminnassa on ollut riittämättömät taloudelliset resurssit esimerkiksi käyttö- ja hoitosuunnitelmien toteuttamiseen. Kalatalousaluetta ollaan lakimuutoksella pakottamassa toteuttamaan käyttö- ja hoitosuunnitelmaa toiminta-avustuksen jäädyttämisen uhalla. Uhkailemalla ongelma ei tule poistumaan, ellei kalatalousalueen toiminnalle osoiteta riittävästi resursseja. Laissa ei kuitenkaan ole esitetty selvää rahoitusmallia. Kalastusalueiden toteuttamissa hankkeissa on vesialueiden omistajien vapaaehtoistyö ollut merkittävässä roolissa. Ilman tätä hankkeita ei olisi pystytty toteuttamaan. Kiinnostus tulee varmasti vähentymään, jos kalatalouskenttä muuttuu viranomaisvetoiseksi.

Lahdessa 21.01.2014

Tomi Ranta
Toiminnanjohtaja
Hämeen kalatalouskeskus